

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มันสำปะหลังเป็นพืชไร่เศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย ในปี 2554 มีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง มากกว่า 7.4 ล้านไร่ ผลผลิตรวม 22 ล้านตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 3.1 ตัน โดยประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังเป็นอันดับหนึ่งของโลก มูลค่าการส่งออกในรูปแบบของกากมันสำปะหลัง 1,969 ล้านบาท มันสำปะหลังอัดเม็ด 283 ล้านบาท มันเส้น 29,252 ล้านบาท สาเก 675 ล้านบาท และแป้งมันสำปะหลัง 28,238 ล้านบาท รวมมูลค่าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังทั้งหมดมากกว่า 60,417 ล้านบาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร 2555 : เว็บไซต์) ประเทศคู่ค้าที่ไทยส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง 5 อันดับแรก ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น อินโดนีเซีย ไต้หวัน และมาเลเซีย (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ 2555 : เว็บไซต์)

ในการเพาะปลูกปี 2554 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังมากที่สุด คือ มีพื้นที่ปลูก 4 ล้านไร่ รองมา คือภาคกลางและตะวันออก 2 ล้านไร่ ภาคเหนือ 1.4 ล้านไร่ ส่วนภาคใต้ไม่มีรายงานพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร 2555 : เว็บไซต์) ในพื้นที่ภาคตะวันออก จังหวัดที่มีการปลูกมากที่สุด คือ สระแก้ว รองลงมาคือ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี จันทบุรี ระยอง และปราจีนบุรี พันธุ์มันสำปะหลังที่เกษตรกรภาคตะวันออกนิยมปลูก ได้แก่ เกษตรศาสตร์ 50 ระยอง 5 และระยอง 90 (สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 2554 : 1-4)

ทั้งนี้ตั้งแต่ปี 2551 เป็นต้นมา ผลผลิตมันสำปะหลังมีปริมาณลดลง เนื่องจากระบาดของเพลี้ยแป้งมันสำปะหลังในพื้นที่ 45 จังหวัดทั่วประเทศ ทำให้เกิดการขาดแคลนท่อนพันธุ์มันสำปะหลัง และมีราคาแพง ส่งผลให้พื้นที่การปลูกมันสำปะหลังลดลง อีกทั้งเกษตรกรบางรายก็หันไปปลูกพืชอื่นแทน เช่น อ้อย สับปะรด และยางพารา ที่มีราคาจำหน่ายสูงกว่า

แนวทางแก้ไขปัญหาระบาดของเพลี้ยแป้งมันสำปะหลัง มีด้วยกันหลายวิธี ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเกษตรกรรม เช่น การเตรียมพื้นที่ปลูกที่เหมาะสม การเลือกฤดูปลูก การจัดให้มีระบบการให้น้ำในแปลง การปลูกพืชหมุนเวียน การสร้างแนวพืชป้องกัน การใช้วิธีกล เช่น การตัดหรือเด็ดส่วนที่มีเพลี้ยแป้งออกนอกแปลง การถอนต้นไปทำลาย การขุดหัวมันสำปะหลังไปจำหน่าย การใช้วิธีชีว เช่น ตัวห้ำ ตัวเบียน หรือท้ายสุดคือการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดเพลี้ยแป้งที่กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศได้แนะนำให้กับเกษตรกรในขณะนี้ คือ เน้นที่การแช่ท่อนพันธุ์มันสำปะหลัง

ด้วยสารเคมีก่อนปลูก ซึ่งจะเป็นการกำจัดเพลี้ยแป้งที่ติดมากับท่อนพันธุ์ และป้องกันการเข้าทำลายของเพลี้ยแป้งได้ ประมาณ 1 เดือนหลังปลูก (โอภาส บุญเส็ง 2554 : 1-8)

จังหวัดชลบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง กระจายอยู่ทั่วพื้นที่ และถือได้ว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัด โดยในปี 2554 มีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง จำนวน 295,761 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 24.31 ของพื้นที่การเกษตรทั้งหมด ผลผลิตเฉลี่ย 4.5 ตันต่อไร่ พันธุ์ที่นิยมปลูก ได้แก่ พันธุ์เกษตรศาสตร์ 50 ระยะของ 5 ระยะของ 9 ระยะของ 90 และห้วยบง 60 โดยจังหวัดชลบุรี มีพื้นที่ระบาดของเพลี้ยแป้งมากที่สุดในปี 2553 จำนวน 18,000 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6 ของพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง และได้รับการช่วยเหลือการป้องกันและกำจัดเพลี้ยแป้งจากกรมส่งเสริมการเกษตร ทั้งในเรื่องของสารเคมีแช่ท่อนพันธุ์มันสำปะหลัง และงบประมาณในการดำเนินงานถ่ายทอดความรู้การแช่ท่อนพันธุ์มันสำปะหลัง รวมถึงการจัดตั้งศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เพื่อทำหน้าที่เฝ้าระวัง สำรวจและร่วมกันแก้ไขปัญหาเพลี้ยแป้งมันสำปะหลังในจังหวัดชลบุรี (สำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรี 2554 : 15-20)

แต่ที่ผ่านมา ยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยีการแช่ท่อนพันธุ์มันสำปะหลังด้วยสารเคมีเพื่อการป้องกันและกำจัดเพลี้ยแป้งของเกษตรกร ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับ ระดับของการยอมรับ ปัญหาและข้อเสนอแนะของการแช่ท่อนพันธุ์มันสำปะหลังด้วยสารเคมี จึงจำเป็นต้องวิจัยเรื่อง การยอมรับเทคโนโลยีการแช่ท่อนพันธุ์มันสำปะหลังด้วยสารเคมีเพื่อการป้องกันและกำจัดเพลี้ยแป้งของเกษตรกรในจังหวัดชลบุรี โดยศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับ ระดับของการยอมรับ ปัญหาและข้อเสนอแนะของการแช่ท่อนพันธุ์มันสำปะหลังด้วยสารเคมี เพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูลในการวางแผนส่งเสริมการแช่ท่อนพันธุ์มันสำปะหลังด้วยสารเคมีของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่การส่งเสริมเทคโนโลยีการแช่ท่อนพันธุ์มันสำปะหลังด้วยสารเคมีให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร และเป็นฐานข้อมูลในการวิจัยครั้งต่อไป สำหรับนักส่งเสริม นักวิจัย และผู้ที่สนใจ

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา ดังต่อไปนี้

2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางเศรษฐกิจและปัจจัยทางแรงจูงใจของเกษตรกรในจังหวัดชลบุรี

2.2 เพื่อศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการแช่ท่อนพันธุ์มันสำปะหลังด้วยสารเคมีเพื่อการป้องกันและกำจัดเพลี้ยแป้งของเกษตรกรในจังหวัดชลบุรี

2.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีการแช่ท่อนพันธุ์
มันสำปะหลังด้วยสารเคมีเพื่อป้องกันและกำจัดเพลี้ยแป้งของเกษตรกรในจังหวัดชลบุรี

2.4 เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแช่ท่อนพันธุ์มันสำปะหลังด้วย
สารเคมีเพื่อป้องกันและกำจัดเพลี้ยแป้งของเกษตรกรในจังหวัดชลบุรี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การยอมรับเทคโนโลยีการแช่ท่อนพันธุ์มันสำปะหลังด้วย
สารเคมีเพื่อป้องกันและกำจัดเพลี้ยแป้งของเกษตรกรในจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร
และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยได้ ดังนี้

3.1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ และระดับการศึกษา

3.2 ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ ตำแหน่งทางสังคม การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร
ประสบการณ์ปลูกมันสำปะหลัง การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และจำนวนแหล่ง
ความรู้เรื่องการแช่ท่อนพันธุ์มันสำปะหลัง

3.3 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด พื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง
จำนวนแรงงานทั้งหมด ต้นทุนการปลูกมันสำปะหลัง รายได้จากการจำหน่ายมันสำปะหลัง และ
แหล่งเงินทุนในการปลูกมันสำปะหลัง

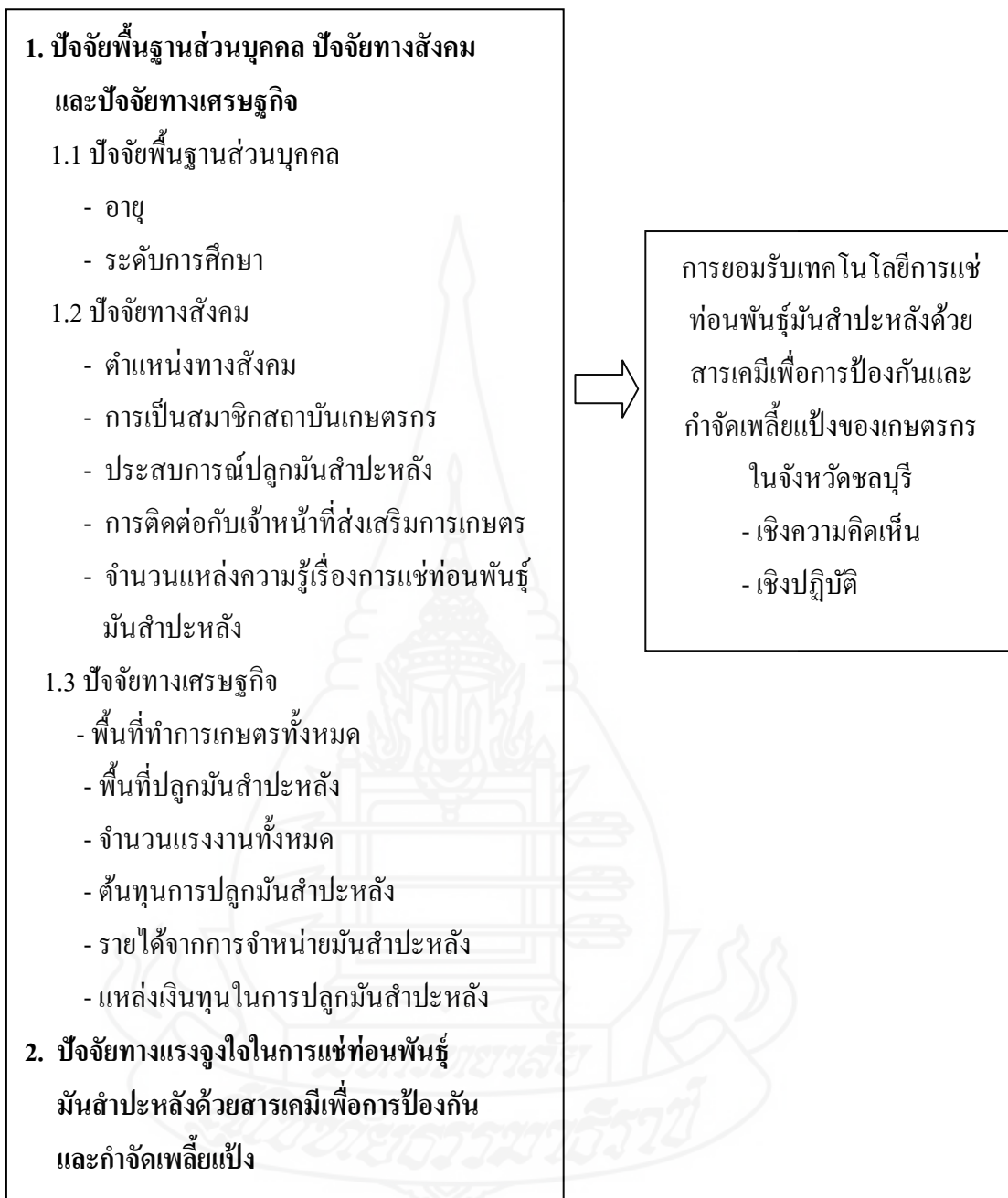
3.4 ปัจจัยทางแรงจูงใจในการแช่ท่อนพันธุ์มันสำปะหลังด้วยสารเคมีเพื่อป้องกัน
และกำจัดเพลี้ยแป้ง

3.5 การยอมรับเทคโนโลยีการแช่ท่อนพันธุ์มันสำปะหลังด้วยสารเคมีเพื่อป้องกัน
และกำจัดเพลี้ยแป้งของเกษตรกรในจังหวัดชลบุรี

ซึ่งมีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 1.1

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ ตำแหน่งทางสังคม การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร ประสบการณ์ปลูกมันสำปะหลัง การติดต่อกับ

เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จำนวนแหล่งความรู้เรื่องการแช่ท่อนพันธุ์มันสำปะหลัง ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด พื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง จำนวนแรงงานทั้งหมด ต้นทุนการปลูกมันสำปะหลัง รายได้จากการจำหน่ายมันสำปะหลัง แหล่งเงินทุนในการปลูกมันสำปะหลัง และปัจจัยทางแรงจูงใจในการแช่ท่อนพันธุ์มันสำปะหลังด้วยสารเคมีเพื่อการป้องกันและกำจัดเพลี้ยแป้ง มีอย่างน้อย 1 ปัจจัย ที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีการแช่ท่อนพันธุ์มันสำปะหลังด้วยสารเคมีเพื่อการป้องกันและกำจัดเพลี้ยแป้งของเกษตรกรในจังหวัดชลบุรี ในเชิงความคิดเห็นและเชิงปฏิบัติ

5. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การยอมรับเทคโนโลยีการแช่ท่อนพันธุ์มันสำปะหลังด้วยสารเคมีเพื่อการป้องกันและกำจัดเพลี้ยแป้งของเกษตรกรในจังหวัดชลบุรี มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

5.1 ขอบเขตเชิงพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังที่เป็นสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน จังหวัดชลบุรี ที่ก่อตั้งในปี 2553

5.2 ขอบเขตเชิงเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยทางแรงจูงใจในการยอมรับเทคโนโลยีการแช่ท่อนพันธุ์มันสำปะหลังด้วยสารเคมีเพื่อการป้องกันและกำจัดเพลี้ยแป้งทั้งในเชิงความคิดเห็นและเชิงปฏิบัติของเกษตรกร ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีดังกล่าว รวมถึงปัญหาและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการแช่ท่อนพันธุ์มันสำปะหลังด้วยสารเคมีเพื่อการป้องกันและกำจัดเพลี้ยแป้งของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังในจังหวัดชลบุรี

5.3 ขอบเขตเชิงเวลา การวิจัยครั้งนี้ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยีการแช่ท่อนพันธุ์มันสำปะหลังด้วยสารเคมีเพื่อการป้องกันและกำจัดเพลี้ยแป้งของเกษตรกรในจังหวัดชลบุรี ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2554 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ 2555

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังที่เป็นสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน จังหวัดชลบุรี ที่จัดตั้งในปี 2553 จำนวน 9 ศูนย์ จำนวน 162 คน

6.2 การยอมรับเทคโนโลยีการแช่ท่อนพันธุ์มันสำปะหลังด้วยสารเคมีเพื่อการป้องกันกำจัดเพลี้ยแป้งเชิงความคิดเห็น หมายถึง เกษตรกรมีความคิดเห็นที่เห็นด้วยต่อคำแนะนำใน

แต่ละประเด็นของเทคโนโลยีการแช่ท่อนพันธุ์มันสำปะหลังด้วยสารเคมีเพื่อป้องกันและกำจัดเพลี้ยแป้ง

6.3 การยอมรับเทคโนโลยีการแช่ท่อนพันธุ์มันสำปะหลังด้วยสารเคมีเพื่อป้องกันและกำจัดเพลี้ยแป้งเชิงปฏิบัติ หมายถึง เกษตรกรนำเทคโนโลยีการแช่ท่อนพันธุ์มันสำปะหลังด้วยสารเคมีเพื่อป้องกันและกำจัดเพลี้ยแป้งในแต่ละประเด็นไปปฏิบัติ

6.4 ท่อนพันธุ์มันสำปะหลัง หมายถึง ต้นพันธุ์มันสำปะหลังพันธุ์ต่างๆ ที่ตัดเป็นท่อนๆ พร้อมที่จะนำไปปลูกในแปลง

6.5 สารเคมี หมายถึง สารเคมีที่กรมวิชาการเกษตร แนะนำให้ใช้ในการแช่ท่อนพันธุ์มันสำปะหลังเพื่อป้องกันและกำจัดเพลี้ยแป้ง จำนวน 3 ชนิด คือ ไทอะมิโทแซม 25% WG อิมิดาโคลพริด 70%WG และไดโนทีฟูแรน 10%WG

6.6 แรงจูงใจ หมายถึง แรงจูงใจในการแช่ท่อนพันธุ์มันสำปะหลังด้วยสารเคมีเพื่อป้องกันและกำจัดเพลี้ยแป้ง ซึ่งเป็นสถานะที่กระตุ้น ผลักดันให้เกษตรกรแช่ท่อนพันธุ์มันสำปะหลังตามคำแนะนำ

6.7 เพลี้ยแป้ง หมายถึง แมลงชนิดหนึ่ง ที่เป็นศัตรูของมันสำปะหลัง เป็นแมลงปากดูดขนาดเล็ก ลำตัวเป็นข้อ ปล้อง รูปร่างกลมหรือยาวรี ส่วนหัวและขาอยู่ใต้ลำตัว มี 6 ขา ไม่มีปีก มีผง แป้งคลุมตัว อาจเห็นทางสีขาวยาวสองเส้นบริเวณปลายส่วนท้อง ขยายพันธุ์โดยใช้เพศ หรือไม่ใช้เพศ มีทั้งออกลูกเป็นไข่ หรือออกลูกเป็นตัว ที่พบในมันสำปะหลัง มี 4 ชนิด คือ เพลี้ยแป้งลาย เพลี้ยแป้งสีเทา หรือเพลี้ยแป้งแจ๊คเบียดเลย์ เพลี้ยแป้งสีเขียว และเพลี้ยแป้งสีชมพู

6.8 ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน หมายถึง ศูนย์ที่จัดตั้งโดยกรมส่งเสริมการเกษตร ตามโครงการการจัดการเพลี้ยแป้งมันสำปะหลัง มีบทบาทหน้าที่สำรวจและติดตามสถานการณ์เพลี้ยแป้ง รายงานและเตือนภัยการระบาดของเพลี้ยแป้ง เรียนรู้เทคโนโลยีการบริหารจัดการเพลี้ยแป้ง ถ่ายทอดความรู้ด้านการควบคุมศัตรูพืชสู่เกษตรกร ผลิตและขยายศัตรูธรรมชาติและชีวภัณฑ์เพื่อควบคุมเพลี้ยแป้ง พร้อมทั้งขับเคลื่อนมาตรการควบคุมศัตรูพืชสู่เกษตรกรและชุมชน

6.9 รายได้จากการจำหน่ายมันสำปะหลัง หมายถึง เงินที่ได้จากการขายมันสำปะหลังต่อไร่ ในฤดูกาลปลูก ปี 2553/54

6.10 ต้นทุนการปลูกมันสำปะหลัง หมายถึง เงินที่ใช้ในการลงทุนปลูกมันสำปะหลังต่อไร่ ในฤดูกาลปลูก ปี 2553/54

6.11 การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร หมายถึง การพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้กับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จำนวนครั้งโดยเฉลี่ยในแต่ละเดือน

6.12 การแช่ท่อนพันธุ์มันสำปะหลัง หมายถึง การแช่ท่อนพันธุ์มันสำปะหลังด้วยสารเคมีตามที่กรมวิชาการแนะนำเพื่อการป้องกันและกำจัดเพลี้ยแป้ง

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและดำเนินการป้องกันและกำจัดเพลี้ยแป้ง

7.2 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและส่งเสริมการป้องกันและกำจัดเพลี้ยแป้งด้วยการแช่ท่อนพันธุ์มันสำปะหลังด้วยสารเคมี

